

רינה ותפילה – מה עיקר?**תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ז עמוד ב**

דדריש ר' שמלאי: לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל, מנלן? ממשה רבינו, דכתיב: +דברים ג+ ה' אלהים אתה החלות להראות את עבדך וגוי, וכתיב בתריה: אעברה נא ואראה את הארץ הטובה;

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א הלכה ב

ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפילה לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא אלא חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו כל אחד לפי כחו.

אוצר המדרשים (איזנשטיין) עמוד ריז ד"ה ויהי דבר ה'

והיה יונה שלשה ימים במעי הדג ולא התפלל, אמר הקב"ה אני הרחבתי לו מקום במעי הדג כדי שלא יצטער והוא אינו מתפלל לפני, אני מזמין לו דגה מעוברת בשלש מאות וששים וחמשה אלפים דגים קטנים כדי שיצטער ויתפלל לפני, שאני מתאוה לתפילתן של צדיקים.

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשה מה ד"ה (ז) ויבא אל

ולמה נתעקרו אמהות ר' לוי (אמר) בשם ר' שילא ר' חלבו משי ר' יוחנן שהקב"ה מתאוה לתפילתן ולסיחתן יונתי בחגוי הסלע (שה"ש = שיר השירים = ב יד) למה עיקרתי אתכם בשביל הראיני את מראיך השמיעני את קולך (שם שם / שיר השירים ב/).

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו עמוד א

תניא, אבא בנימין אומר: אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר: +מלכים א' ח'+ לשמוע אל הרנה ואל התפלה, במקום רנה שם תהא תפלה.

עין אי"ה ברכות ו ע"א

מת. תניא אבא בנימין אומר אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ, שנאמר לשמע אל הרנה ואל התפילה. יסוד הדברים, כי הנה תכלית התפילה הם שני דברים, שלעומתם נחלקו חלקי התפילה, שהם רינה ותפילה, דהיינו שבח ובקשה. האחד הוא ששם השי"ת חק בעולמו שעיי תפילת האדם יעשה לו צרכיו. "ותפילת ישראלים רצונו", "ואת שועתם ישמע ויושיעם". והשנית, שיוציא האדם שלמותו מן הכח אל הפועל, בהיותו מסדר רעיונו לספר בגדולתו ית' ולהרגיל דעותיו וכל כחות נפשו לחזות בנועם ד', שהוא פרי החיים ותכלית השלמות, ובכלל סוג זה הוא הוא הדבר העיקרי של הודעת כבודו של מקום בעולמו וקרבתו לבני"א וביותר לדבקים בדרכיו. והנה ראוי שהיה חקוק בלב, שגם חלק התפילה של בקשה, היא ג"כ נמצאת בעולם, כדי שעיי יבא האדם בכלל יותר לשלמותו האמיתית, הנמשך מהכרת כבוד ד' ית'. שעיי מה שהתפילה מועלת, ועיי מה שכל שהאדם קרוב יותר לשלמותו ית', עיי מעשיו הטובים וכשרון חכמתו ומדותיו, הוא קרוב יותר שתועיל תפילתו, ודבריו יעשו רושם לגור אומר ויקם לו. דבר זה מביא את המין האנושי אל קרבת אלקים, ועיי המציא השי"ת חק זה בעולמו כדי להכשיר את האדם לשלמותו. והמשכיל לבין בזה שורש מציאות התפילה, באין צורך לחשבונות הרבים של הפילוסופים. עיי יש בתנאי חלק הבקשה, שתהי' תמיד משועבדת לחלק היותר עליון של התפילה, שהיא מצד הודעת כבודו ית'.

והנה מציאות בתי כנסיות וקדושתן בתור מקדש מעט, היא מפני שהם הבתים שעל ידם יפורסם מציאות השי"ת וכבודו. עיי ראוי להראות שגם חלק הבקשה משועבד ונמצא בשביל זה התכלית, כדי להנצל משיבוש הדעת של שינוי רצון חלילה לאדון כל ית'. עיי אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ, שהוא מקום רינה, שיסוד תפילת ביהכ"נ הוא מיוסד על החלק המעולה השכלי, שהוא הכרת גדולתו ית' וקרבתו.

והנה באלה שני החלקים הכוללים של התפילה, נכללו שלשה חלקים לפי האמת. דהיינו, תכלית מילוי הבקשה של צורך האדם, הוא החלק התחתון של התפילה. החלק היותר עליון מזה, הוא להכשיר את האדם להתענג על ד'. והחלק היותר עליון ונשגב, הוא להודיע גדולתו ית' בעולם. ועיי נתקנו שלשה חלקי התפילה, של ג' ראשונות וג' אחרונות ואמצעיות.

הג' ראשונות להכשר מעלת האדם, ומזה יהי' האדם נכון לבקשה בלא שיבוש דעת. והג' אחרונות תכליתם להכרת גדולתו ית' עיי התפילה ופעולותיו בעולם, עיי אלה הב' ענינים הרוחניים אינם מקבלים חלוקה, כי יסודם דבר שכלי שאינו מורכב כלל בחומר מפאת תכליתם. עיי חשובים הם כ"א הגי' וג' אחרונות. מה שא"כ האמצעיות, שהן לתכלית חמרי בהם יש חילוק מדרגות לפי הצרכים.

בראשית פרק לב

(ו) ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יקנך האמר אלי שוב לארצך ולמו לדתך ואיטיבה עמך:

(יא) קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הזוהר הזה ועתה הייתי לשני מחנות:

(יב) הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו פן יבוא והפני אם על בנים:

(יג) ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתי את זרעך בחוץ הים אשר לא יספר מרב:

רש"י בראשית פרק לב

(יא) קטנתי מכל החסדים - נתמעטו זכותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא, שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו: ומכל האמת - אמיתת דבריך, ששמרת לי כל ההבטחות שהבטחתי:

ספורנו

(י) אי אבי אברהם - הקדים בסדר שבחי המקום וחסדיו ובהזכיר זכות אבות כסדר אנשי כנסת הגדולה בתחילת שמנה עשרה ברכות.

(יא) קטנתי מכל החסדים - לא הייתי ראוי לכל אותם החסדים..

(יג)..ושמתי את זרעך - והנה היפך זה גם כן יהיה אם יכרית זרעי וראוי שתעשה עמם בעבור כבוד שמך לקיים הבטחתך אע"פ שאיני ראוי לה, כענין אם עונינו ענו בנו הי עשה למען שמך.

רשב"ם

(יג) ואתה אמרת וכו' - אע"פ שאין אתה מחוייב לקיים לי הבטחתך שהרי קטנתי וגוי, אעפ"כ עשה למען כבוד שמך שתתקיים הבטחתך, כמו שאמר משה להקב"ה כשרצה ללכות את ישראל למה יאמרו מצרים לאמור ברעה וגוי.. וינחם הי על הרעה..

מהראי מקום יעקב אל יצחק

ח"א דף ז ע"ב דרש ר' עזריאל לטוב יקנך ה' וכו' דכתיב אהם המלוח וכו' הכייל כחן
בבנתו של הקוס נ' דברים במכר כפרתה פקד כגדול הצטר והגורא וכו'
לפי שהיה חסד מחלוק לזכרון לה"י כח' להוקיף שם נכנתו של מקום חסין נרטיחו וז"ל המלוח
לברכה את גדלך זה הנהגה ואל ידך החוקק זו הנצורה אשר מי אל וכו' יעשה כחשקן וכו' זה
הגורא כחפזת כפרתה זו עתה קיימת כח נתינים וכ"כ אכפרה נא ואנאה וכו' שאוכל להוקיף עוד
בבנתך נוקים כהעשה שם כל"ל מלכס והשני לו כח לך מלהבויף בבתי כח"ש לך דומיה חבלה
וכח"ש כנרסח סייחתינו לטוב כמח דמחא כחי הלח אי לאו דלחנן חשה וכו' ולח"י דלחן
לקדים ככח ונשה כח"י דכח נוקים ה"ק כח לך החמקן רבה ונאם לך לשנת ט' כפרש"י ות"ח
גם אהם אל סוקף בבתי כדלעיל וה"ק :

הקדמה אלא ראה - הייתה התיאור והלכה

כשמכוונים לאיזה מבוקש בתפלה, צריך לשים לב, שכונתנו היא להסיר את הרע והחשך מן העולם ולהגביר את הטוב ואת האור, של החיים האלהיים במילואם. שבהופיעו הוא ממלא לא רק חסרון אחד בלבד, אלא הוא משלים את כל החסרונות וממלא את כל הפגמים כולם, ובגודל גשמתנו הרינו חפצים דוקא בשלמות הגמורה והמוחלטת.